

**БАСТАУЫШ СЫНЫП
ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОЙЛАУ
ҚАБІЛЕТІН ДАМУ**

**Егенисова А.Қ.
Шәудірбаева А.**

Ш.Есенов атындағы Каспий технологиялар
және инжиниринг университеті
Ақтау қ., Қазақстан
e-mail: almazhai66@mail.ru

Аңдатпа. Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілеттерін қалыптастыру проблемаларын зерттеген ғалымдардың еңбектері талданып, осы саладағы педагогикалық-психологиялық әдебиеттерге шолу жасалынды. Танымның жоғары баспалдағы ойлау процесіне, ойлау қабілеттерін дамыту жолдары баяндалады.

Сонымен қатар, балалардың ойлауын дамытатын әдістемелер түрлеріне сипаттама беріліп, пайдалану жолдары да айтылады.

Түйінді сөздер: ойлау, ойлау процесі, ойлау операциялары, анализ, синтез, әдістеме, логикалық ойлау.

Қазіргі кезеңде білім беру саласындағы әлемдік білім кеңістігіне ұмтылуға байланысты жасалынып жатқан талпыныстар мектеп оқушыларының дербестігін, ізденімпаздығын, белсенділігі мен ойлау қабілетін дамытуды талап етеді. Сондықтан, оқушылардың мектепте оқып жүрген кезінде олардың ойлау белсенділігін, шығармашылық қабілетін дамытып, білімі мен біліктерін өмірдің жаңа жағдайында пайдалана білуге үйрету қажеттілігін туындайды. Бұл міндеттердің жүзеге асуы оқушылардың ойлауын оңтайлы ұйымдастыруға тікелей байланысты.

Оқушылардың логикалық ойлауы мен танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру мәселесі бойынша зерттеу жұмыстарын ғалымдар Н.Хмель, Т.Сабыров т.б. жүргізгені белгілі [1-2].

Көптеген зертеулерді талдау нәтижесінде логикалық ойлау қабілеті нәтижелері оқушының жеке тұлғасына, біліктерінің жетілуіне, психологиялық механизмдер арқылы оның әсерлері бар рефлексия нәтижесінде өз әрекетіне және сол әрекеттің бірлескен іс-әрекет мазмұны мен формасына сәйкес көзқарастары қалыптасатыны анықталып отыр.

Бұл жөнінде әлемдік психологиялық - педагогикалық әдебиеттерде адамның ойлауын дамыту мәселесін П.Я.Гальперин, Ж.Пиаже, В.В.Давыдов, Қ.Жарықбаев, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытұлы т.б. атақты ғалымдар теориялық тұрғыда зерттеген [3-8].

Балалардың жас ерекшелігіне сай ақыл-ойын, логикалық ойлауын дамыту проблемаларын кеңес психолог-ғалымдары А.А. Люблинская, Д.Б.Эльконин, Л.И. Божович, Е.Е.Кравцова және т.б. жұмыстарында қарастырған [9-13].

Оқушылардың санасында белгілі бір білім қоры болмайтын болса, онда олар ойлай да алмайды. Оқушыны жеткілікті білім қорымен қаруландыру және өз бетінше ойлауға үйрету, оқушының білім алуға ынта – жігері, құмарлығы, қызығушылығы, білімдерді меңгеру, оның саналы ақыл – ой дамуының маңызды жолы болады [12].

Ойлаудың негізгі принциптері мен амалдарын пайымдай білу тек логикалық ойлауды ғана емес, сондай-ақ басқа да ойлау дағдыларын дамытып, жетілдіруге көмектеседі. Ойлау – құпиясы мол дүниені әр қырынан тануға, мәселені тереңнен түсінуге мүмкіндік беретін аса күрделі жан қуаты. Сөйлеумен тығыз байланысқан ойлау ми қызметінің нәтижесі. Ойлау – сұраққа жауап қайтарудан, мәселені шешуден, оның мәнісіне түсіне білуден жақсы байқалады. Ақыл – ойлау процесіндегі ұғымдылық пен тапқырлыққа байланысты қасиет. Ойлану үшін білім керек. Бірақ білім бардың бәрі бірдей ақылды боп

келе бермейді. Ақылдылық білімді тәжірибе жүзінде дұрыс пайдалана, қорыта білумен байланысты [3].

Халық ұғымында ақылдылық – ерен еңбектің жемісі. Ақылды болу үшін көп үйреніп, көп оқып, оны миға тоқып, көп білу қажет. Білім мен ақыл – егіз, ақылдылық қымбат қасиет, оны ерекше қадір тұтқан абзал. Ақылдың жақсы қасиетінің бірі – оның ұшқырлығы. Бұл мәселені тез шеше алу, ойға сергектік, белсенділік әкеледі.

Адамның ойы әрқашан да сөз арқылы білдіріледі. Біреу екінші біреуге пікірін білдіргенде, өзін естісін деп дауыстап сөйлейді. Ой толық сөз күйінде білдірілгенде ғана айқындалып, дәйектеліп, дәлелдене түседі. Ойлау мен сөйлеуді бірдей деп, бұлардың арасына теңдік белгісін қою дұрыс емес. Ой сыртқы дүниені бейнелеудің ең жоғарғы формасы болса, ал сөз ойды басқа адамдарға жеткізетін құрал болып табылады.

Бала тілі шықпай тұрған кезде де ойлай алады. Нәресте айналасындағы дүниені 1-сигнал жүйесінің қызметі арқылы танып біледі. Ойлаудың бұл түрі оның танымын онша кеңіте алмайды. Баланың тілі шығып, сөз арқылы үлкендермен қарым-қатынасқа түскенде ғана оның ойлау шеңбері кеңейетін болады.

Ойлау адамның сыртқы дүниемен қарым-қатынас жасау процесінде туындап отырады. Ойлау танымдық теориялық іс-әрекет ретінде әрекетпен тығыз байланысты. Адам әсер ету арқылы ақиқатты таниды, дүниені өзгерту арқылы оны түсінеді. Әрекет ойлаудың жүзеге асуының бірінші ретті формасы болып табылады. Ойлау операцияларының барлығы (анализ, синтез және т.б.) ең алғашында практикалық операциялар түрінде пайда болып, содан соң барып теориялық ойлаудың операцияларына айналды. Яғни ойлау еңбек іс-әрекеті барысында практикалық операция ретінде немесе практикалық іс-әрекеттің бір компоненті ретінде туындап, содан кейін барып дербес теориялық іс-әрекетке айналады. Бірақ тәжірибе әрқашан да ойлау ақиқаттығының негізі, мәнді критеріі болып табылады [4].

Психологиялық – педагогикалық әдебиеттерге талдау оқытудағы ойлау қызметінің тәсілдері, ғылыми танудың әдіс-амалдары мен логикалық әдістер ұғымдарының мазмұны, көлемі туралы бір мәнді пікірдің қалыптаспағанын көрсетеді. Анализ және синтез, абстракциялау мен жалпылау, салыстыру т.б. ойлау операциялары немесе ақыл – ой қызметінің тәсілдері түрінде көрініс табатын болса, екінші жағынан олар ғылыми танымының әдістері мен амалдары, логикалық білімдер құрамына да енеді.

Бастауыш сыныпта, математика сабағында оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамыту оқу материалының мазмұны арқылы, оқушылардың оқу іс-әрекетін ұйымдастыру құралы мен тәсілдері арқылы жүзеге асырылады. Мектеп практикасында математикалық есептермен жұмыс істеу процесінде негізінен оны шешу жолдары көзделеді, шешуді іздестіру оқушылардың тиісті есеп шығару іскерліктерін қалыптастыру мәселесіне жеткіліксіз көңіл бөлінетін жағдайлар да кездеседі [5]. 1-4 сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін дамытуда мазмұнды есептермен жұмыс істеудің жалпы тәсілдерін үйрету негізгі орын алады.

Баланың ойлау қабілеті оның қиялын, сөйлеу мәнерінің дамып, есте сақтау мүмкіндігін арттырады. Ол үшін мұғалім сабақтарда тек жалаң түсіндіруден гөрі ертегі кейіпкерлерінің сөздерін, іс-қимылдарын ойланып, мәтініне келтіріп қайталауға машықтануы қажет.

Бастауыш сынып оқушысының ойлау процесін дамытуда ойын әрекетінің зор рөл атқаратын интеллектуалдық дағдыларының маңызы ерекше. Біздің, әсіресе ойын түрлерінің, соның ішінде ұлттық ойындардың дамыту- тәрбиелеу мүмкіндіктері мол екеніне көзіміз жетіп отыр. Аға ұрпақ өз білгенін, өз көкейіне тоқығанын кейінгі ұрпаққа мирас етіп кеткен. Солардың бірі - ұлттық ойындар. Ойын баланың көңілін өсіріп, ойын сергітіп қана қоймай, оның таным-түсінігін де арттырады. Ойнай білген бала сол халықтың мінез құлқынан, ой санасынан, тұрмыс-салтынан хабар алады.

Ойлаудың іс-әрекеттік теориясы балаларды оқыту және ақыл-ой дамуымен байланысты көптеген практикалық міндеттерді шешуге көмектесті. Оның негізінде

оқытудың әртүрлі теориялары қалыптасты, атап айтқанда П.Я.Гальпериннің, Л.В.Занковтың, В.В.Давыдовтың теориялары [3,5]. Олардың бәрін ойлауды дамыту теориялары деп қарастыруға болады. Біздің елімізде оқыту процесінде практикалық түрде кеңінен енгізілген теориялардың бірі – П.Я.Гальпериннің «Ақыл-ой процесін кезеңмен қалыптастыру» теориясы Л.С.Выготскийдің белгілі қағидаларына [13] және А.Н.Леонтьевтің ақыл-ой процесін қалыптастырудың өзіндік ерекшеліктері туралы зерттеулеріне негізделеді.

Бұл теориялардың мәні мынада: ішкі материалдық әрекеттер бірте-бірте ішкі ақыл-ой процесіне айналады (интериоризацияланады). П.Я.Гальперин бала интеллектісін қалыптастыру теориясын талдады [3], ол теория оқыту психологиясының ғылыми тұрғыдан негізделген практикалық теориялардың бірі ретінде практикалық жағынан кеңінен қолдау тапты. Оқыту және дамыту проблемасын талдауға Л.С.Выготский ерекше үлес қосты. Л.С.Выготскийдің және оның ғылыми мектебі қызметкерлерінің жалпы теориялық қағидалары мен зерттеулері оқыту, дамуда жаңаның қалыптасуының қайнар көзі бола отырып, дамумен бірлікте оқыту дамудан озып отыруы қажет деген қорытындыға келеді [13].

Л.С.Выготский баланың ақыл-ой дамуының екі деңгейін – актуалды даму деңгейі және жақын арадағы даму аймағын атап көрсетті [13]. Ескі көзқарастан айырмашылығы, жақын арадағы даму аймағы туралы ілім қарама-қарсы қағиданы ұсынуға мүмкіншілік береді, тек ол дамудан ілгерілеп, алға озып отырса сондай оқыту жақсы болады. Оқытудың маңызды белгісі болып табылатын оқыту дамудың таяу арадағы аймағын жасайды, демек, баланы өмірге шақырады, дамудың көптеген ішкі үрдістерін талпындырады және қозғалысқа келтіреді.

Ойлау – өте күрделі және жан-жақты психикалық іс-әрекет, оны сипаттау оңай емес. Адамдардың ойлау іс-процесінің айырмашылығы ойлаудың әртүрлі сапаларында аңғарылады. Олардың ішінде бірден бір маңыздыларына жататындар – ойлаудың мазмұндылығы, тереңдігі, тездігі, икемділігі, белсенділігі, сын тұрғысынан кеңдігі және т.б.

Балалардың ойлауын дамыту туралы М.Жұмабаев былай деген: Ойлауды өркендету жолдары: Ойлау-жанның өте бір қиын, терең ісі. Жас балаға ойлау тым ауыр [7]. Сондықтан тәрбиеші баланың ойлауын өркендеткенде сақтықпен басқыштап істеу керек. Өркендету жолдары мынадай:

Суреттерге қарап өз ойын ашық айтуы, яғни, бала пікірді суреттердің өзінен шығарып алу керек.

Бала заттарды, көріністерді топ-топқа бөліп үйреткенде, жеңілдеп ауырға көшуді естен шығармау керек.

Көріністердің, ойлардың араларындағы байламды, ойлардың қатынасының себептері екенін тауып үйренсін.

Бұл балаға мысалдардан ерекше заң шығартқызып үйрету сықылды әсер болады. Аталған үзінділерден көрнекті педагогитың таным процесінің жоғары сатысы ойлауды қалыптастыруда ой операцияларын өркендетуге ерекше мән бергенін байқаймыз.

Қазақ халқының біртуар азаматы Ж.Аймауытұлы былай дейді: «Бала тілі шықпас бұрын ойлайды, ойлағаны олай емес пе, өз үйінің кісілеріне жымияды, бөтен кісі көрсе, қорқып, жылайды; ендеше, балада ілестілік, жаңғырту, есіне түсіру бар болу керек, тілі жоқ болсада ойлау болу керек [8].

3-сынып оқушыларының әр қилы ойлау әрекеттері мен ақыл-ойын өрістету жолында классификациялау мен жүйелеу және жалпылау сияқты әрекет - тәсілдердің атқаратын қызметі мен маңызы ерекше. Сонымен, классификациялау дегеніміз ұғымдарды белгілі бір негізге сүйене отырып, жүйелі түрде бөлудің ерекше түрі. Ұғымдарды белгілі негізге сүйеніп, ой арқылы бөлу нәтижесінде жаңа ұғымдар жасалады. Қазақ тілінде классификациялауды ойша топтастыру тәсілі деп те атайды. Осы тәсіл бойынша нәрселердің өзара ұқсастығын негізге ала отырып, оларды топ-топқа бөлу белгілі жүйемен жүргізіледі.

Бастауыш сынып балаларының ойлаулары нақты-бейнеліден абстрактылы-логикалық ойлауға қарай дамиды. Мектептің алғашқы сатысының міндеті - бала интеллектісін себеп-салдарлы байланыстарды түсіну деңгейіне дейін дамыту. Бастауыш сынып оқушысы өз дамуының алғашқы кезеңдерінде оқу материалын заттарды қабылдауға және олармен қимыл-қозғалыстарды орындауға сүйене отырып меңгереді. Бұдан әрі осы жас кезеңнің соңында заттармен әрекеттестік пен оларды қабылдауға сүйену қажеттілігі төмендеп, оқушы күрделі ұғымдарды үйренуге көшкен жағдайда ғана керек болады. Бастауыш мектепте оқушылардың нақты және абстрактылы ойлаулары дамудың бастапқы сатысында болады, ал оқыту оларға екі бағытта да мәнді түрде алға жылжуға мүмкіндік береді.

Мұғалім балаларға білім беру, оқушылардың ой-орісін кеңейту, тілін жетілдіру арқылы ойлауын да дамытады. Бірақ әзірше жасы төменгі сыныптан бастап-ақ балаларды, оқу материалын түсініп және игеріп қана қоймай, қызық-тыратын мәселелеріне өздері жауап табуға үйрету керек. Бұны балалар алғаш мұғалімнің көмегімен, содан кейін өз бетімен істейтін болады. Мұғалім алғашқы күннен бастап балаларды ойлай білуге үйретіп, сабақты түсіндіруге асықпай, оқушының өзінің ойлауына мүмкіндік берген жөн. Ал бірақ баланың өзі түсіне алмаған, басы ашылмаған бірде-бір сұрақ қалмауы қажет. Материалдың бірте-бірте қиындай түсуін сақтай білудің маңызы орасан зор.

Бастауыш сыныптың өзінде-ақ балалар мұғалімге ғана сұрақ қоймай, өзіне де сұрақ қоюға үйреніп, оған өздігінен жауап беруге тырысып содан соң өз ойының дұрыстығын іс жүзінде не мұғаліммен әңгімелескенде тексере білудің мәні зор.

Балалардың ойлауын дамытуда мектептегі оқу-тәрбие процесі шешуші рөл атқарады. Бала ойлауын дамыту үшін мұғалім тиісті жұмыстар жүргізіп отыруы тиіс. Осындай ойлау тәрбиесіне қатысты шаралардың кейбірі мына төмендегілер:

1. Балаларды белгілі ережелер (грамматикалық, математикалық) жөнінде өз беттерінше қорытынды жасай алуға үйрету үшін мұғалім сабақта мүмкіндігінше эвристикалық әдісті жиі пайдаланып отыруы қажет. Оқу материалдарын балалардың ойлау қабілеті жетерліктей жас өзгешеліктерін ескере отырып ұйымдастырса ғана, оның ойлау қабілетінің дамуына мүмкіндіктер туады.

2. Балалардың сөйлеу қабілетін дамытып отыру олардың ойлауын дамытуға үлкен әсерін тигізеді.

3. Ойлау қабылдаулар мен елестердің негізінде жасалады. Сондықтан оқушының сабақты мүмкіндігінше жақсы қабылдай алуына, елестердің тиянақты қалыптасуына мұғалім айрықша қамқорлық жасамаса болмайды.

4. Мұғалім балаларды үнемі ойланып оқуға бағыттауы тиіс. Бұған оқу процесін жүйелі ұйымдастыру, сабақта бала логикасын дамыта алатын мүмкіндіктерді мол пайдалану арқылы жетуге болады.

5. Оқушылардың өз беттерінше жасаған ой операцияларының дұрыс-бұрыстығын тексертікізу, оларды бір мәселенің өзін түрлі жолдармен шешуге үнемі бағыттап отыру (тапқыштық пен зеректік) ойлауды қажет ететін мысалдар құрастыру, есептер шығару, шығармалар жаздыру — бала ойлауын тәрбиелеудің тиімді жолдары.

6. Ойлауды тәрбиелеу бала психологиясын жан-жақты дамытумен тығыз ұштасып жатады. Бұл оның білуге құмарлығын, тану қызығуларын, көзқарасы мен сенімін тәрбиелеумен қоса жүргізілуі тиіс. Мәселен, қораш сөз, солғын сезім ойдың айқын болуына бөгет жасайды, ал ақылға қонымды жақсы сөз жанға жылы тиіп, адамды небір тамаша сезімдерге жетелейді, қысқасы, ой тәрбиесі адамның психологиясын жан-жақты етіп тәрбиелеумен ұштасып жатады деген пікірді жақсы дәлелдейді.

Осы жастағы балалар өз пікірлерін жап-жақсы дәлелдей алады; түрлі нәрсенің себебін тауып қана қоймай, оған тиісті жауапты өзінің бере алатын болады. Математика сабағында мәселе есептерді шығару, грамматикада сөйлемдердің күрделі түрлерін меңгеру – олардың пікірлерін дамытады. Әрине, төменгі сынып оқушыларының пікірлері шындықтағы заттардың объективтік байланыстарын жан-жақты көрсете алмайтыны

белгілі. Мәселен, олардың «жылқы – жануар», «гүл – өсімдік» деген пікірлері негізінде дұрыс болғанмен, осы ұғымдардың мәнін жеткілікті көрсете алмайды.

Сонымен, бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетін көптеген әдістемелермен дамытуға болады.

1)Қысқа мерзім ішінде оқушылардың логикалық ойлауын анықтау;

Нұсқау. «Оқушылар, 30 сөз жазылған бланк беріледі. 5 минуттың ішінде сол сөздердің антонимін тауып жазу қажет»

Құрал – жабдық: әдістеме бланкі.

Қысқа мерзім ішінде оқушылардың логикалық ойлауын анықтау әдістемесі.

1.Қастандық –

2. Бай –

3. Қара –

4.Жұмсақ –

5. Ер –

6. Қайғы –

7. Жек көру – т.б.

2)Бастауыш сынып оқушылардың логикалық ойлауын анықтау;

Нұсқау: Берілген 4 сөздің ішінен 3 сөз ортақ белгілеріне байланысты бір ұғымға біріктіріледі, ал бір сөз бұларға қосылмайды, сол артық сөзді алып тастау керек. Тапсырманы тез әрі қатесіз орындау керек.

Оқушылардың логикалық ойлау әдістемесінің мәтіні.

Кітап, сөмке, чемодан, әмиян

Пеш, шам, шырақ, электр плиткасы

Сағат, көзілдірік, таразы, термометр

Қайық, қол арба, мотоцикл, велосипед

Ұшақ, шеге, ара, желдеткіш, т.б.

3)Оқушылардың ойлау тәсілдерін анықтау;

«Түсінікті салыстыру» әдістемесінің мақсаты оқушылардың ойлау операцияларын, соның ішінде салыстыру мен талдау операцияларын анықтау. Әдістеме барысында оқушылардың ойлау қабілеті, ұқсастықтық пен салыстыру қабілетін анықтау көзделеді.

Нұсқау: Оқушы бір сөзді тыңдайды, сосын әрбір сөздің ұқсастығын кейін айырмашылығын тауып жазады.

Қолданылатын сөздер: таң-кеш, сиыр-жылқы, ұшқыш-танкист, шаңғы-шана, трамвай-автобус, өзен-көл, ит-мысық, торғай-балық, сурет-портрет, мысық-алма.

Бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетінің қалыптастыруда төмендегідей әр түрлі әдістемелерді қолдануға болады:

- ойлау тәсілдерін дамытуға арналған әдістемелер;
- логикалық ойлауын дамытатын ойындармен берілген тапсырмаларды шешу;
- ойша есептер шығару;
- ой шапшаңдығын, сөз байлығын дамытуда өлең шумақтарын құрастыру;
- суретке қарап әңгіме жазу;
- ойлаудың түрлерін дамытуға арналған жаттығулар;
- ойлау қабілеттілігін дамытуға арналған жаттығулар;
- ойлау формаларын дамытуға арналған жаттығулар;
- көрнекі-логикалық ойлауын дамытатын жаттығулар орындау.

Ал, сабақтан тыс уақытта бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетін дамытудағы жүргізілетін жұмыс түрлері:

- мұражайға апару;
- әртүрлі кездесулер өткізу;
- әртүрлі тақырыпта пікірталастар, сайыс өткізіп;
- балаларға арналған журналдарды сабақ кезінде үнемі пайдалану.

Мұғалім жұмыстарға ерекше көңіл аударып оқушыларға логикалық жаттығуларды жиі беріп отырса, оқушылардың логикалық ойлауы нәтижелі дамиды. Оқушыларға білім беру, өз тәжірибелерімен байланыстыру, сабақ процесін өнімді жүргізу мәселелер бүгінгі - таңдағы мектептің алдына қойып отырған күрделі проблемалары.

Жалпы мұғалім өз сабағында оқушылардың логикалық ойлауын қалыптастырып, ретін жақсы меңгерсе, жаңа педагогикалық технологияларды қолдана білсе бұл жұмысты үнемі, сабақтың әр кезеңінде ескеріп, жетілдірсе, қосымша жұмыстар үйірме жүргізілсе, жұмыстың нәтижелі болатындығын дәлелдейді. Нағыз шынайы ұстаз баланы үйрете отырып, өзі де үнемі үйрену, іздену үстінде болуы керек. Оқушылардың ішкі жан дүниесін жақсы біліп, терең сезінген мұғалім ғана оқушы жүрегіне жол табары сөзсіз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Хмель Н.Д. Педагогический процесс в общеобразовательной школе. – Алматы: Мектеп, 2009.
2. Сабыров Т.С. Оқушы жастардың танымдық процесін арттырудағы оқытудың әдістері мен формаларының дидактикалық жүйесін тиімді қолдануға мұғалімді даярлаудың теориялық негіздері. Пед. ғыл. докт. дисс... - Алматы, 1996. – 78б.
3. Гальперин П.Я. Развитие исследований по формированию умственных действий // психологическая наука В СССР 2т. м., 1998, т.1.
4. Пиаже Ж. Избранные психологические труды. – М., 2005. – 551 с.
5. Давыдов ВВ. Психическое развитие в младшем школьном возрасте. Возрастная и педагогическая психология: ред. А.В. Петровского. - М.: Просвещ. 2010. - 23 с.
6. Жарықбаев. Қ., Психология негіздері, Алматы 2005, 110-113б.
7. АймауытұлыЖ. Психология: Алматы-Рауан 1995ж-190-195б.
8. Жұмабаев М. Педагогика: Алматы - Ана тілі, 1992ж.
9. Мухина В.С., Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы,-Алматы: Мектеп, 1986, 145с.
10. Эльконин Д.Б. Введение в детскую психологию//Избр. Психол. Тр. М., 1989, 320с.
11. Божович. Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. - М.: Просвещение, 1198. -464 с.
12. Кравцова Е. Е, Шестилетний ребенок. М., 2013.
13. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. – Т.3. – 1983. – 560 с.

РАЗВИТИЕ МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Егенисова А.Қ. - Каспийский университет технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова, Актау, Казахстан, e-mail: almazhai66@mail.ru.

Шаудирбаева А. - Каспийский университет технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова, Актау, Казахстан.

Аннотация. В данной статье проанализированы труды ученых, изучавших проблемы формирования мышления младших школьников, проведен обзор психолого-педагогической литературы в данной области. Излагаются пути развития мыслительных способностей к высокому этапному процессу познания.

Кроме того, дается характеристика видов методик, развивающих мышление детей, а также излагаются способы их использования.

Ключевые слова: мышление, мыслительный процесс, мыслительные операции, анализ, синтез, методика, логическое мышление.

DEVELOPING THE THINKING OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

Yegenisova A.K. - Sh. Yessenov Caspian University of Technologies and Engineering, Aktau, Kazakhstan, e-mail: almazhai66@mail.ru.

Shaudirbayeva A. - Sh. Yessenov Caspian University of Technologies and Engineering, Aktau, Kazakhstan.

Abstract. This article analyzes the works of scientists who have studied the problems of forming the thinking of younger schoolchildren, and reviews the psychological and pedagogical literature in this field. The ways of developing thinking abilities to a high-stage process of cognition are described.

In addition, it describes the types of techniques that develop children's thinking, as well as describes how to use them. Prevention of deviant behavior and elimination of its socio-psychological and pedagogical causes allowed us to identify the main areas of activity for the education of adolescents.

Key words: thinking, thought process, thought operations, analysis, synthesis, methodology, logical thinking.

